

Szabvánnyal a fenntartható fejlődésért

A fenntartható fejlődéshez kapcsolódó és még alakulóban lévő tudomány legfontosabb feladatának a gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziók egységes rendszerre alakítását tartja.

Még nagyobb kihívást jelent: használható eszközt adni a társadalom kezébe. A széles körben ismert és a fenntartható fejlődés alapkövének tekintett Brundtland Bizottság jelentése óta az alapprobléma modellezésére számos szakmai műhely kelt életre, munkásságuk eredményeként pedig több száz fenntarthatósági indikátor látott napvilágot, melyek a gazdasági, a szociális és környezeti folyamatok elemzéséhez és teljesítmény-értékeléséhez nyújtanak a döntéshozóknak hathatós segítséget. Ezzel párhuzamosan a világ vezető gazdasági csoportosulásai – élen az Európai Unióval – megalkották fenntartható fejlődési stratégiáikat.

KIRAKAT VAGY GYAKORLAT?

Mindezek ellenére nem jelenthetjük ki bátran, hogy a fenntarthatóság kérdése már „intézményesített” módon megoldott lenne. Ennek számos oka van, de mindegyik ugyanabból a problémából ered: a nemzeti stratégiák nem tűzik ki célul az egyes feladatokat és a hozzájuk szorosan kapcsolódó felelősségi köröket egyértelműen. Egyszerűbben fogalmazva nem tudják a társadalom egyes szereplői (kormány, megye, régió, önkormányzatok, társadalmi szervezetek és az állampolgár), ki nek mit kellene tenni. Hovatovább a cél sem egyértelműen világos – noha környezetvédelmi kérdésekben néhány nemzeti szinten végrehajtandó feladatot definiálnak, a társadalom aspektusából vizsgált fenntarthatósághoz inkább csak amolyan „de jó lenne, ha...” kívánságlistát vonultatnak fel. Mindezek abból a hagyományos felfogásból gyökereznek, hogy a fenntartható fejlődést általánosan globális dimenzióba helyezik, azzal a kikötéssel, hogy a globális rendszer diktálta feltételeket az egyes országoknak maguknak kell kielégíteni. Ez azt a rendkívül káros jelenséget eredményezi, hogy a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos stratégiai döntések rendre politikai platformra kerülnek, és ebből rendszerint „karakat-stratégiák” születnek. Így ezek aztán nem

képesek arra, hogy ösztönözzék az egyes polgárokat és társadalmi szervezeteket azoknak a teljesen valós problémáknak a megoldására, amelyekről tudásunk van, de ami még borzasztóbb, néhány valóságos problémát valótlanul sugallnak.

AZ EU KIVESZI A KIRAKATBÓL A FEHÉR KÖNYVET

Ezt a komplex problémát felismerve az EU 2007-ben vitaindító anyagot indított útjára a fenntarthatóság tervezhetőségének kérdésében *Zöld Könyv* néven, amely idén áprilisban, hosszas konzultáció után *Fehér Könyv*-vé forrt ki, amely már konkrét kerettersvet vázol fel a bolygónkat érő emberi eredetű káros hatások mérséklésére. Ezzel, úgy tűnik, elmozdul a Közösség a holtpontról és a tettek mezejére lép, a könyvben ugyanis nem csak egy távoli stratégia körvonalazódik már, hanem végre konkrét gyakorlati tennivalókat ír elő. Kiemelten foglalkozik a fenntarthatóság talán egyik legfontosabb részterületével, a bioüzemanyagok és a folyékony bio-energiához vezető előállításával is.

Az új keretrendszer ugyan magában foglalja a különböző kritériumok megfogalmazását is, de felmerül a kérdés, hogy honnan tudhatja egy gazdasági szereplő, megfelel-e az új előírásoknak, vagyis fenntartható módon gazdálkodik? Honnan tudhatja egy fogyasztó, hogy fenntartható módon készült terméket vásárolt-e, vagy egy vállalat a partneréről, hogy az fenntarthatóan működik-e? Hiszen csak úgy beszélhetünk fenntartható fejlődésről, ha az egyes szereplők ténykedése és fejlődése nyomon követhető, értékelhető. A választ a kérdésre egy olyan eszköz adhatja meg, amely ez idáig még elméletben sem létezett.

EGY MAGYAR FEJLESZTÉS: AZ ÖKO-STANDARD

Az ÖKO-STANDARD Konzorcium a világon az elsők között, még az új irányelvek megjelenése előtt belefogott egy olyan holisztikus rend-

szeren alapuló menedzsmentszabvány fejlesztésébe, amely a bioenergetika legfontosabb területeinek szabályozását tűzte ki célul, szigorúan fenntarthatósági szempontok mentén.

A „szabvány” szó abszolút általánosan ismert, de hallatán a legtöbben a termékszabványra asszociálnak. A termékszabványok alapvető feladata arról gondoskodni, hogy a termék ismert minőségben és jellemzőkkel rendelkezésre álljon. Valójában tehát egy terméket akkor lehet megnevezni annak, aminek készült, ha jellemzőiben megfelel a termékszabványban foglaltaknak. Ezzel szemben a folyamat- vagy menedzsmentszabvány a termék előállítási folyamatát szabályozza. A folyamatszabványok az egyes termékek előállítása során a termelőegység tevékenységének a külső- és belső érdekelték igényei szerinti végrehajtását biztosítják. A folyamatszabványok ezért nem írnak elő kötelezően teljesítendő jellemzőket, viszont előírják a legjobb termelési gyakorlat azon elemeit, melyek folyamatos kézben tartása mellett a szabvány alkalmazója teljesíteni tudja tevékenységével kapcsolatos, s az üzletfelei, a társadalom, a munkatársai és alvállalkozói felől fellépő elvárásokat. Az ÖKO-STANDARD esetében a termék a fenntartható jövő, a termelési gyakorlatok komplex rendszere pedig, maga a fenntartható fejlődés.

Mivel Magyarország európai összehasonlításban is mértékadó technológiával rendelkezik a biogáz és biodízel előállításában, így a konzorcium elsőként e területek menedzsmentszabványainak kidolgozásával foglalkozik. A fejlesztés egy nagy múltú gazdasági tanácsadó-szervezet vezetésével zajlik, kiegészítve az egyes szakterületek tudományos műhelyeit képviselő professzorokkal és két, a magyar bioenergetikában meghatározó vállalat szakértőivel.

Az ÖKO-STANDARD szabvány jóval több „egyszerű” menedzsment-szabályozásnál. Központjában nem elsősorban a vevői elégedettség megteremtésének biztosítása áll, ha-

nem egy olyan folyamat, amely hosszú távon egy fenntartható állapothoz juttatja el a társadalmat. A megalkotandó szabvány többet kíván elérni, mint amit a vonatkozó EU-irányelvek (2009/28/EK, 2009/29/EK, 2009/30/EK) előírnak, mivel a széndioxidkibocsátás-csökkentésen túl nagy hangsúlyt fektet a fenntarthatóság szociális és gazdasági kérdéseire is.

Az eddigi menedzsment-szabványok többségéből hiányoztak (vagy nem kellőképpen hangsúlyozottan szerepeltek) a fenntartható fejlődéshez elengedhetetlen tevékenységek. Jóllehet, a munkabiztonsági és egészségvédelmi aspektusok már szerephez jutottak, ez azonban nem elegendő egy olyan komplex problémához való megfelelésre, mint amilyen a fenntartható fejlődés. Ebbe a szabványba ezért egyéb kritériumok is bekerültek. Fontos összetevő a közösségi kommunikáció előírása. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a szabványt alkalmazóknak folyamatos és jól nyomon követhető kommunikációs tevékenységet kell folytatnia a környezetében működő civil szervezetekkel, önkormányzatokkal, vállalkozásokkal és magukkal a polgárokkal egy jól megtervezett kommunikációs stratégia szerint. Hasonlóképpen oktatási és továbbképzési koncepcióval kell rendelkeznie, szorgalmaznia kell a közösségi kezdeményezéseket, figyelembe kell vennie a gyengébben képviselt szervezetek véleményét, szorgalmaznia a helyi

kereslet helyi kínálattal való kielégítését, de a lényeg, hogy mindezeket a szabvány szerint megkövetelt, nyomon követhető módon kell kivitelezni. Mindebből világosan kitűnik, hogy a rendszer bevezetése az ismert menedzsment-szabványokénál nagyobb kihívást jelent, de alkalmazója olyan szakmai muníciót kap, amely a helyi sajátosságok feltárásával és rendszerbe integrálásával egyetemben már nem a fenntarthatóság hamis illúzióját kelti.

Az új szabvány alapját az általános szabványmodul képezi, amely vonatkozik mindazon szervezetre vagy szervezetre egy-egyére, amelyik vállalja, hogy tevékenysége során megfelel a szabványban megfogalmazott fenntarthatósági szempontoknak, és főtevékenysége nem irányul energia vagy energia-alapanyag előállítására. Vagyis bárki bevezetheti, aki nem az energetikában vagy ahhoz közvetlenül kapcsolódóan tevékenykedik. Ez lehet akár egy önkormányzat, kereskedelmi egység vagy oktatási intézmény is. A szabvány azonban moduláris rendszerű, ami a gyakorlatban annyit jelent, hogy más-más modul vonatkozik a fenntarthatóság szempontjából kiemelkedően fontos tevékenységekre. Jelenleg három ilyen terület szabályozásának kidolgozása folyik, az elsődleges biomassza-előállítás, a biogáz-termelés és a biodízelgyártás. A szabvány önértékelésen alapul, tehát miután az alkalmazó megfelelő módon

bevezette, annak menedzsmentje képet kaphat arról, mennyire járul hozzá a cég működése a fenntartható fejlődéshez. Nem utolsósorban a szabványnak létezik egy „integrált” szintje is, amely vonatkozik egy önálló szervezetre, vagy egymással szerződéses kapcsolatban álló szervezetekre, amely vagy amelyek tevékenysége a teljes bioenergetikai vertikumot lefedi (termelés, szállítás, átalakítás, feldolgozás). Ilyenkor a vállalkozásoknak együttesen kell megfelelni a szabvány kritériumainak. Ez utóbbi magasabb szintjét tulajdonképpen úgy is felfoghatjuk, mint egy önállósra törekvő gazdasági közösséget. Könnyen belátható, hogy ez a megoldás közelebb visz a fenntartható fejlődés céljához. A szabvány leendő alkalmazói így biztosak lehetnek benne, hogy a követelményrendszer módszeres betartásával hozzájárulnak egy másfajta, hosszútávon fenntartható társadalmi rend kialakulásához.

A bemutatott szabványmodulok fejlesztése 2010 év végéig tart, ez idő alatt a fejlesztők a társadalom, és a gazdaság szereplőinek bevonásával megteremtik a konszenzust. 2010 második felében a gyakorlati alkalmazás-próbák során tisztázódnak a megvalósíthatóság küszöbértékei, 2011-től pedig a teljes szabvány a fenntartható fejlődés szolgálatába áll.

BIRÓ ATTILA, DR. SIKLÓSI IMRE

**Öko-land Szövetség Közhasznú Egyesület
SOMOGYI ZOLTÁN, DR. CZELLENG ARNOLD**

TQ Consulting Kft.

Környezetvédelem

CD-lemezen

Jogszabályok, szabványlisták, EU normák, engedélyezési folyamatok segédanyagai a Complex Jogtár kiadójától

Főbb témakörök:

- Természetvédelem, élővilág-védelem
- Hulladékgazdálkodás, veszélyes anyagok
- Vízművelődés- és levegőtisztaság-védelem
- Zaj- és rezgésvédelem
- Radioaktív környezetszennyezés
- Nemzetközi szerződések
- Az Alkotmánybíróság környezetvédelmi tárgyú határozatai
- Iratminták, nyomtatványminták

42 000 Ft 35 700 Ft + 25% áfa (44 625 Ft)

2009. december 31-ig érvényes éves előfizetési díj negyedéves frissítéssel

Bővebb információ:

www.complex.hu, info@complex.hu, (40) 464-565

Complex

Wolters Kluwer csoport

